

BEHÇET NECATİGİL'İN ÇEVİRİ DİLİ

.....
Nevzat GÖZAYDIN
.....

Türk edebiyatı ile ilgili kaynak kitaplara baktığımızda, onun biyografisinin ilk satırlarını öncelikle “şair, yazar” olarak kaydedilmiş görürsünüz. Tanım doğrudur, ancak eksik kalmıştır. Üzerinde hemen hemen hiç durulmayan bir özelliği daha vardır şairimizin, hatta belki birden fazla... Çevirmendir, radyo oyunu yazarıdır. Biz burada onun çevirilerinden bazılarını ve o çevirilerde kullandığı dili ele alacağız. Bulabildiğim çevirilerini dikkatle okuyup taradım.

Necatigil daha İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi iken Berlin’de dört ay katıldığı Almanca kurslarından sonra, İÜ Edebiyat Fakültesinde Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde iki yıl öğrenim görmüştür. Lisans öğrenimini yarıda bırakmasını şöyle açıklamıştır: “1945’te edebiyat öğretmenliği yaptım. Sonra Alman Filolojisi’ne yazıldım. ... Üçüncü sınıfta lisedeki dersler arttığı için iki sertifika aldıktan sonra bıraktım. Türkolojideyken Almandan çeviriler yaptım.”¹ Yazarın sözünü ettiği çevirilerin ilk yılları 1940’ların başıdır. Ünlü Alman Türkoloğu, Bonn Üniversitesi Şarkiyat Bölümü Başkanı olan Prof. Dr. Otto Spies’in kaleme aldığı *Türkische Volksbücher* (Form und Geist, Bd. 22, Leipzig 1929) başlığını taşıyan araştırmayı ilk soyadı olan Gönül imzasıyla çevirmiştir.² Bu ilk Almanca çevirisi için Tahir Alangu ile yaptığı bir söyleşide şunları belirtmekten de geri kalmaz:

1 Behçet Necatigil, *Düz Yazılar-II*, YKY, İstanbul, 1999, s. 147.

2 Behçet Gönül, *Türk Halk Kitapları-Mukayeseli Masal Bilgisine Bir Ek*, Eminönü Halkevi Neşriyatı, no: 19, İstanbul 1941.

“Bilirsin, üniversite son sınıfındayken Otto Spies’in *Türk Halk Kitapları* adında bir çalışması elime geçmişti. Onu Türkçeye çevirmiş, senin aracılığıyla Eminönü Halkevi Yayınları arasında yayımlamıştık.... O kitabın notları arasında zaman zaman Bolte-Polivka diye birisinin görüşlerine rastladım da, henüz masal tipleri ve motifleri üzerinde kimsenin eserini görmüş değilim.”³

Tahir Alangu da bu konuda genişletici bazı bilgileri şöyle aktarmıştır: “Yeni Dergi’nin masal sayısını hazırlarken, Behçet Necatigil’le edebiyat-masal ilişkileri üzerindeki eski konuşmalarımızı anımsıttık. Ben “*Türk Halk Masallarının Yapısı ve Kahramanları*” (1942) üzerindeki tezimi hazırlarken, o da Otto Spies’in *Türk Halk Kitapları* adındaki kendi alanında hâlâ tek başına duran kitabını Türkçeye çeviriyordu. ... Bir şair olarak tanıdığım Behçet Necatigil’le şiir-masal ilişkilerinin onun sanatına nasıl yansıdığı üzerinde bir konuşma yapmanın yararlı olacağını düşündüm. Bu konuşmayı, aslına bakarsak, diyalog düzeninde bir makale, bir araştırma olarak da alabiliriz.”⁴

Necatigil’in önemli eserinden sonra özellikle o dönemin MEB Klasikleri dizisinde 1946 yılından itibaren Knut Hamsun’dan yaptığı çevirilerinin ön plana çıktığını görüyoruz. *Dünya Nimeti* iki cilt olarak, 1949 yılında; bir *Haylazın Hayatı* (Joseph F. von Eichendorff) yine aynı yılda yayımlanır. Sonraki yıllarda bunlara Varlık Yayınlarından çıkan çevirileri eklenir: *Victoria* (Knut Hamsun) 1952, *Korku* (Stefan Zweig) 1953, *Gençlik Güzel Şey* (Hermann Hesse) 1963).⁵

Onun çevirdiği eserlerdeki dil tutumunu göstermeden önce şu görüşlerini okumak yararlı olacaktır:

“Bir dilden başka bir dile tercüme yapacak bir kimse, her şeyden evvel, muharrir ve eser seçiminde titiz ve etraflı davranmalıdır. Okuyucularının kendisinden beklediği vazifeyi, kolaya kaçarak, zahmetsiz bir el çabukluğu ile ve kıymetsiz bir eser üzerinden güya yapıveren bir mütercim, o milletin

3 Tahir Alangu, *Türkiye Folkloru Elkitabı*, Adam Yayınları, İstanbul 1983, s. 298.

4 B. Necatigil’in ansiklopedi ve sözlüklerdeki biyografik bilgilerinde yer almayan bu konuşmanın tamamı için bk. Dipnot: 3, s. 283-303.

5 *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c. 2, s.748-751, “NECATİGİL, Behçet”.

edebiyatını yakından bilmediğini göstermekle kalmaz, bir itimat ve cesareti de isabetsiz ve berbat kullandığını ispat eder.”⁶

Artık ancak bazı sahaflarda veya eski kitaplıklarda bulunan MEB Klasikleri ile küçük Varlık kitapları arasındaki Necatigil çevirilerini Ankara’da aradım. Hem TDK Kütüphanesinde hem sahaflarda yaptığım aramalarda bulduğum, kitaplardaki dil tutumu için onları dikkatle okuyup taradım. *Gençlik Güzel Şey* (H. Hesse) TDK’de idi. Ankara’da açılan kitap fuarındaki sahaflardan satın aldığım çeviriler de şunlar: *Dünya Nimeti* (K. Hamsun-2 cilt), *Bir Haylazın Hayatı* (Eichendorff), *Victoria* (K. Hamsun), *Korku* (S. Zweig). Yukarıda gösterdiğim kaynakta yer alan diğer çevirilerini ise ne bilen var ne de satan...

Necatigil’in çevirilerde kullandığı dil ile ilgili yaptığım taramalara geçmeden önce eleştirmen Celal Üster’in bir görüşünü de burada aktarmak isterim.

“... şiir serüveninin hemen her döneminde yenilikler getiren, hep yeni söyleyişler kuran, kendine özgü lirik havasından ödün vermeksizin gelekselden minimale yürüyen bir büyük usta. Ne ki, çevirmenlik uğraşını da hiç elden bırakmamış. ... yaptığı benzersiz çevirilerin tutkunları vardır.”⁷

Çeviri üzerine bazı araştırmacıların söylediklerine de bakmamız gerekiyor ki böylece aşağıdaki çevirilerde şairimizin başarılı olup olmadığı daha iyi anlaşılsın:

a. Sözcüğüne-Çeviri: Türkçedeki sözcük anlamlarının art arda dizilmesiyle elde edilen türdür. Örneğe, ‘o kitaplar ki onlar üzerindedir masanın’.

b. Taslağına-Çeviri: Tümcenin genel anlamını yaklaşık olarak vermekle ortaya çıkan türdür. Örneğe, ‘size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum’ yerine yalnızca ‘teşekkür ederim’.

6 Behçet Necatigil, *Düz Yazılar-I*, YKY, İstanbul, 1993, s. 291.

7 Celâl Üster, “Necatigil’in Kaleminden Tütînâme”, *Cumhuriyet* gazetesi; Kitap Eki, s.1002 (30.4.2009), s. 6. Not; ÇSÖS; *Çeviri Sorunları Özel Sayısı*, TDK y. Ankara.

c. Tümtümüne-Çeviri: Tümcenin anlamını, elden geldiğince dolgun ve eksiksiz biçimde aktarma sonunda ortaya çıkan türdür ve gerçek çeviri de budur. “(Özcan Başkan, “Dilde Çeviri İşlemi”, ÇSÖS, s. 27)

“Önemli olan, yapıtın ‘ne söylüyor?’undan çok, ‘nasıl söylüyor?’udur; çünkü sanat yapıtı yalnız bir ‘bildiri’ değildir; ondan daha çok bir şeydir; gizemini ise bağrında saklar: Kavranamıyanı, sanatsal olanı da duyurmak ister; bu da ancak yaratılarak verilebilir.

Sanat yapıtının çevirisi de sanatsal olmalı: Sanatsal çeviri ise, sanat yapıtının yalnız içeriğini aslına uygun olarak vermek değil, biçimiyle birlikte vermektir.”

(Melahat Özgü, “Çeviride Uzmanlık Sorunu”, ÇSÖS, s. 37)

Ozan ve çevirmen, birbirlerinden, gözleri önünde bulundurdıkları amaçları bakımından ayrılırlar bu alanda:

Uzman çevirmenin amacı: Çevireceği dilde, özgün metnin yankısını uyandırabileceği sözcükler bulmaktır.

Ozan çevirmenin amacı ise: İçeriğinin dilsel bütünleşmesini sağlamağa çalışır ve yankı uyandırabilecek sözler aramaz.

Uzman çevirmen: Kendisini dil ormanlı bir dağın karşısında görür ve bu dağdaki ormana girmeden, içeriğini dışarıya hem de anadilinde yankı yapabilecek bir yere çağırır.

Ozan çevirmen ise: Kendisini bir dağda, ormanın içinde bulur ve içeriğini, kendi duygularıyla dışarıya verir.

Uzman çevirmen: Çeviriye yabancı dilde yazılmış özgün metinden yola çıkar ama, çevirisi, anadilinin bir yapıtı olur.

(Melahat Özgü. “Çeviride Uzmanlık sorunu, ÇSÖS, s. 40)

“Şiir çevirisinde başka bir dile aktarılması söz konusu olan, “ses”tir. Bu aktarım, başka bir dille “aynı ses”i yaratmakla, başka bir dilin sözcükleri ve olanaklarıyla aynı imgeyi kurmakla olur.

Burada, belirli bir dille kurulmuş bir imgeyi başka bir dille yeniden kurmak, o başka dille belirli bir imge arasında bir ilişki kurmak demektir; bu da yepyeni bir iştir. Şiir çevirmeyi en zor çeviri yapan, bazen de “şiir çevrilemez” dedirten şey, işte, bu yeni ilişkiyi kurma gerekliliğidir.

Çeviricinin bunda ustalığı, bir şiiri anlatırken bu “ses”i yakalamasına ve kendi diliyle imge kurmaya ne denli alışkın olduğuna sıkı sıkıya

bağlıdır. Bir çeviri, bir şiiri oluşturan her şeyin onda düğümlendiği bu “ses”i ne denli veriyorsa, o denli başarılıdır demektir.

Aslının “ses”ini vermeyen ya da farklı bir “ses” veren şiir çevirileri - bu farklı “ses” aslının “ses”inden “daha güzel” sayılabileceği zaman bile- bence, çeşitli derecelerde “başarısız”, yani amacına ulaşmamış çevirilerdir.”

(İ. Kuçuradi, “Şiir Çevirisini Değerlendirme”, ÇSÖS, s.113)

Necatigil artık kullanımdan düşmüş kabul edilen kelimeler hakkında Dr. Mustafa Şerif Onaran’a yazdığı bir mektupta şunları söylemekten geri durmaz: “Sonra her zaman söylerim: bu biraz da kültür işidir, dünü de bilmek zorundayız, aydın bir kişi olmanın içinde bu da var. Bu gün o dille yazmıyorsak, ki kendiliğinden bir gelişmenin payını da görmezden gelemez bünde, elbet o dille yazamıyorsak, o dili bilmek külfetinden (külfetse) kaytarmamız mı gerekir?” (*Mektuplar*, s. 260)

Aynı konuda ısrarını hemen her yerde altını çizerek belirten şairimiz başka bir yerde aynı cümlelerle görüşünü savunur: “Kültür dediğin bu işte. Kaç yerde söyledim, Osmanlıca öğrenilmelidir diye. Almanca öğreniyorsunuz, Fransızca öğreniyorsunuz. Osmanlıca neden öğrenmiyorsunuz?... “Dil” kelimesinin gönül anlamına geldiğini bilmezsen, yahut bir radyoda bir Türk Müziği parçası bestesi söylenirken anlamazsan onu, ne yapayım ben senin Avrupaî şairliğini. Benim itirazım burda.” (*Düz Yazılar-II*, s.139)

Onun çeviriye bakışını kendi kaleminden okuyalım:

“*Türk Dili Tiyatro* özel sayısı için çeviri istiyorsun benden. Teşekkür. Şipal yollayacak ama Necatigil şüpheli. Çünkü, sevgili Salah, soğudum artık çeviriden, yıllarımı yedi bu iş, evet çok şey öğretti bana, ana dilimi öğretti, ama çok, pek çok güzelim vakitlerin de üstüne oturdu. O zamanlar içinde kendimiz iyi kötü daha da bir şeyler ekleyebilirdik kendi yazdıklarımıza.” (*Mektuplar*, s.109)

Necatigil’in Joseph von Eichendorff’tan çevirdiği ve orijinal adı *Aus dem Leben eines Taugenichts* olan eser MEB Klasikleri dizisinde *Bir Haylazın Hayatı* başlığıyla yayımlanır. Almanca “Taugenichts” sözü “haylaz” olarak çevrilmiştir. Ancak Türkçe “haylaz” daha çok “yaramazlık yapan, uslu durmayan” anlamında kullanılır. Almanca sözün tam karşılığı “hiçbir işe yaramayan, umursamaz, uyuşuk, tembel, vurdumduymaz” anlamlarına gelmektedir. Romanın Almanca tamamını okuyunca bu haylaz kelimesinin

pek de yerinde olmadığını söyleyebilirim. Türkçe çevirisinde de zaten kahramanın hemen hiçbir işe yaramayan, gününü gün eden, sorumsuz, umursamaz bir tip olduğu açıktır.

Bu eserde asıl dikkat çeken husus, Necatigil'in ne kadar yetenekli bir şair olduğunu göstermesidir. Çünkü Almanca şiirlerin hemen hepsini şairimiz tam bir ehliyetle, ölçülere ve uyaklara tam bir sadakat göstererek Türkçeye kazandırmıştır. Her ne kadar o şunları söylese de, içindeki şiir gücü bu başarıda başrolü oynamıştır:

“Çeviriler üzerine fazla bir şey diyemeyeceğim. Çünkü benim Almanca, ne çare, kitaplardan gelen bir almancadır. Türkçeden Almancaya bir çeviri yapmadığım gibi pratik gelişmelerin yokluğu yüzünden, yanlış yapma korkusuyla doğru dürüst konuşamam bile. Bu eksikliğimi telafiye ise bu yaşa kadar ne vakit bulabildim, ne fırsat.” (Mektuplar, s. 151)

Kendisi Prof. Dr. Fahir İz'e yazdığı bir mektupta bu çevirisi ile ilgili şunları söyler:

“Bu arada Eichendorff'un (Aus dem Taugenichts und andere Novellen) 260 sayfalık bir kitap halinde Milli Eğitim Bakanlığı Alman Klasikleri serisinden çıktı. Şahsen beğenmediğim bir eser olmadığı için sana göndermedim.” (Mektuplar, s. 207)

Görüldüğü gibi Almanca eserin adını tam olarak yazmamıştır. Eser içinde ayrıca iki uzun hikâye daha vardır, ama çevirinin başlığı altında diğer iki hikâyenin adı yoktur. Bunlar (Marmorbild= Mermer Heykel) ile (Das Schloss Durande= Dürande Şatosu) başlıklarını taşımaktadırlar.

Çevirilerin en önemlilerinden ve en hacimlilerinden biri olan *Dünya Nimeti* için Necatigil'in şöyle bir açıklaması bulunuyor: *“Hamsun'un iki ciltlik Markens Gröde (Dünya Nimeti) isimli romanı 1917'de çıktı. Hâli toprakları canlandırmak için insan gücünün geçirdiği imtihanları, tabiat kuvvetleriyle çetin savaşları hikaye eden bu eser; katı ve boş topraklara düşen alın terlerinin önce kıt-kanaat, gitgide cömert hasadını, bu hasattaki engin hazı terennüm eder... Dünya Nimeti, Hamsun'a 1920'de Nobel Edebiyat mükafatını kazandırdı ve*

1936'ya kadar Almanca 'da, her seferinde altı bin üzerinden 35 baskı yaptı.” (Düz Yazılar-I, s. 234/235)

Bu eserde ilginç bir nokta da, Hamsun'un ülkesinde geçerli olan bir boş inancın aynısının memleketimizde de yaygın olarak kabul edilmesidir. Buna göre, doğumda üst dudağı yarık (yirik) olarak doğan çocuk, eve uğursuzluk, felaket, yıkım getirecektir. Tıpta 'Tavşan Dudağı' adı verilen bu anatomik bozuklukla ilgili inanışları, değişik kaynaklarda derlenip yorumlanmış olarak buluyoruz. Birbirinden binlerce km uzakta kalan ülkenin insanlarını bu inanış birbirine yaklaştırmaktadır.

Dünya Nimeti'nin Necatigil çevirisi iki cilt ve 295 sayfa olarak 1949 yılında MEB Klasikleri dizisinde yayımlanmıştır. Çeviride kullanılan ve gündemden düşmekte olan çoğu Arapça kökenli kelimeler bugünkü okuyucuyu zorlayacaktır. Şöyle ki, ilk on bölüm (s.1-113) içinde yer alan kelimeleri sayfaların sırasına göre belirledim: “*vaad, ilham, külfet, tazim, huşu, garket-, münzevi, ecinni, meyl, şevk, sükût, hâdise, kanaatkâr, mücadele, icabet, hilkat, muvakkat, kıyas, müsaade, nüve, alâkadar, hacet, ıftihar, istihfaf, huşu, ihtimam, rikkat, teslimiyet, meşru, hakir, kasvet, mukayese, şadet, müteva-zi, mukadderat, hayırhah, tahrirat, vakar, hükümet-i celile, tahkik, vesile, mütalâa, kaale al-, selef, tesviye, mezkûr, feragat, temellük, bedel-i ıstira, takdir-i lütufkârane, muallak, müddet-i muayyene, tekellüf, bahürmet-i uzma, arz ü istida, mertebe, izaz, alicenap, meyus, hilâf, zelil, müsamaha, zuhur, elîm, zelil, zapt, muvakkat, mütehassis, müebbet, tevekkül, radde, semere, tashihat, biteviye, mevkuf, matah, tefekkürat, meyyal, tezahür*”...Knut Hamsun'dan yaptığı çeviriyi Necatigil şu sözlerle özetler: “1899'da Hamsun, *Victoria*'yı neşretti. Ölçülmüş, biçilmiş, daraltılmış şekliyle, plâstik görünüşü ve zengin haliyle bu aşk hikâyesi, yazarın sanatında bir zirve teşkil eder.” (Düz Yazılar-I, s. 234)

Varlık Yayınlarından 3. baskısı 1961'de yapılan *Victoria* içinde de çevirmenin bir hayli eski kelimeyi kullandığını görüyoruz. Sayfa sırasına göre taranan sözler şunlardır: *metruk, müstakil, efsanevi, yâdet-, tahsil, rikkat, şefkat, âşina, hâkim, tazim, ârizol-, kat'i, alâ ima, tesir, insiyak, haz, mücadele, kazazede, hamdet-, mabeyin, pir-i fani, kelâm, mağrur, zerre, ithaf, vâzih, velvele, mest, meyus, muhabbet, şadol-, ziyankâr, ücra, muhayyele, bitap, sahibe, misk, teshir, lütufkâr; mütereddid, muvazene, meserret, kefalet, münzevi, medhiye, inikâs, izhar, debdebe, ihya, gayritabii, müsavi, vekar, radde, hitabe, tehdikâr; zeval, esvap, vecit, sükun, kerem*... Tamamı 87 say-

fa olan bu küçük kitap 1952’de ilk baskısını yapmış olmasına rağmen 3. baskıda herhangi bir sadeleştirmeye gidilmemiştir.

Stefan Zweig’den yaptığı *Korku* çevirisinde de kendi dil anlayışının bir tür ifadesi olan şu sözleri kullanır: *mukavemet, beyhude, mukabele, hükmet-, âşikâr, haz, muhterem, zevç, müphem, gayız, mânâ, sükun, tedbir, cihet, hasım, râm ol, idrak, vesile, tecessüs, va’ad, şuur, tefahür, mestet-, müstebit, münasebet, mutedil, meşru, hüsrân, tereddüd, yeis, iffet, mahdut, tembih, lütuf, teneffüs, mütereddid, mukadder, tahayyül, teşvik, medar, ketum, cehd, masun, azimkâr; mürebbiye, masun kal-, uzuv, esvap, gayriihtiyari, teksif, künhüne er-, muzır, meşgale, taciz, usare, haşin, ihtimam, temayül, hengame, mustarip, ikrar, müdafî, müdekkik, âlicenap, muhatap, bitap, tekellüf, zan, mühlet, temkin, temin, müşfik, ihtilaç, helâk, serâzat, vazih, insicam vb...*

Bunları hiç çekinmeden kullanan şairimiz, başkasına yazdığı bir mektupta şunları da söylemekten geri durmaz:

“Değil şiirin, nesrin dahi çoktan bıraktığı yabancı kelimeleri çekinmeden kullanabiliyorsunuz; bir başka şair bu cesareti asla gösteremez. En yeni, en denenmemiş muhtevalı şiirlerin sırf kelimeler yüzünden mahvolabileceğini hatırlatmama müsaade ediniz.” (Mektuplar, s. 213)

Roman, hikâye, radyo oyunu ve şiir çeviren Necatigil’in çevirdiği kitaplarının Almanca orijinallerini Ankara’da bulmam mümkün olmadı. Türk-Alman Kültür Merkezinde (TAKÜM) yaptığım taramada da olumlu bir sonuca ulaşamadım. Ancak Genel Ağ içinde özetleri veya kısıtlı parçaları bulabildim. Bunlar da genel bir karşılaştırma için yeterli değildi. Bazı kitapları TAKÜM aracılığıyla Almanya’dan getirtme işlemi de üç-dört hafta sürdüğü için, elimdekilerle yetinmeye çalıştım. Aşağıda yaptığım karşılaştırmalar böylece ortaya çıkabildi.

Bir Haylazın Hayatı başlığını taşıyan çevirideki cümleler ile asılları şöylece sıralanabilir:

- “... aklımdan, başımı alıp gitmek geçmişti zaten.” (s. 3)
- “... denn es war mir kurz vorher selber eingefallen, auf Reisen zu geben.”
- “... gönlüme gizliden gizliye bir ferahlık verdi.” (s. 4)
- “... ich hatte recht meine heimliche Freude.”
- “... gönlümün ahenkle dolu bulunuşu yüzünden...” (s. 5)
- “... weil mein Herz so voller Klang war...”
- “...Benden bahtiyarı var mı? (s. 5)

“... Wer war froher als ich?”

“... Haykırmaya sıkılıyordum, ama sevinçten kabıma sığamıyorum.” (s. 5)

“... ich schaemte mich, laut zu schreien, aber innerlichst jauchzte ich.”

“... palas pandıras şatoya daldım.” (s. 6)

“... sprang geschwind in das Schloss hinein.”

“... birkaç kuruş paramın, ... yerinde yeller esiyordu.” (s. 7)

“... meine paar Groschen, ... waren weg.”

Yukarıda görüldüğü gibi, o Türkçeye çevirirken daha çok deyim kullanmaya eğilimli olmuştur. Ancak şiirde kendini daha serbest bırakmış ve ölçü ile uyalara dikkat ederek yazmıştır.

“Vâdi ile kır ile / Düşüm bu gurbet ele/ Dolaştım adım adım/ Dünya güzeli yâre/ Bol bol selam yolladım.” (s. 8/9)

“Wohin ich geh und schaune/ In Feld und Wald und Tal/ Vom Berg ins Himmelsblau/ Vielschöne gnaedige Frau/ Grüss ich dich tausendmal.”

Bu şiirin çevirisi şöyle de yapılabilirdi:

Her nereye gitsem ve baksam / Tarla, orman ve dere/ Dağlardan mavi semaya/ Güzeller güzeli asil hanım/ Binlerce selam sana.)

“Yanımda kuğular, yavaş yavaş yüzüyorlardı.” (s. 12)

“Die schwaene auf dem Wasser neben mir hin und her zogen.”

(Sudaki kuğular, yanımda o yana bu yana gidiyordu.)

“... yaşlıca hanım, beni gördü.” (s. 12)

“... da erblickte mich die aeltere von den schönen Damen.”

(Güzel hanımların daha yaşlı olanı beni gördü.)

“... akça pakça bir gümrük kulübesi” (s. 15)

“... Ein gar sauberes Zollhauschen.”

(Tertemiz bir gümrük kulübesi.)

Ve son bir örnek:

“Bu haberin verdiği şaşkınlıkla şaşkına döndüm ve hayran hayran, oda hizmetçisinin yanına koştum.” (s. 23)

“Ich war ganz verblüfft vor Freude über diese Nachricht und lief in meiner Entzückung vom Fenster zu der Kammerjungfer hinaus.”

(Bu haber üzerine tamamen şaşkındım ve hayranlık içinde pencereden oda hizmetçisinin yanına, dışarıya koştum.)

Necatigil, çevirilerdeki dil ve şekil hassasiyetini en belirgin bir şekilde roman içinde yer alan şiir parçalarında ortaya koymuştur. Öyle ki yazarın

dörtlükler içindeki uyak düzenine ve kelimelerine nerdeyse sadık kalacak biçimde, hemen hemen aynı ölçülerde kendisi de bir tür ayrı şiir yazarak bu metinleri Türkçeleştirmiştir. *Bir Haylazın Hayatı* içinde bulunan şiirleri bu gözle değerlendirdiğimde şu kelimelerle ve ölçülerde yapılmış çevirilerle karşılaşıyoruz:

(s. 4'ten)			
Erweisen	ellere	---a
Welt	Tanrı	---b
Weisen	yollara	---a
Feld	kırı	---b
Lieben	Tembel	---a
Mongenrot	Bahardan	---c
Kinderwiegen	bedel	---a
Brot	kaygılardan	---c
Springen	Akarken	---a
Vor Lust	Uçar	---d
Singen	Varken	---a
Brust	şarkılar?	---d
Walten	Dağın	---a
Feld	Güzel ki	---e
Erhalten	Olmanın	---a
Bestellt	Sevinci	---e

(s. 102'den, burada sekiz dize alt alta verilmiştir.)

Wacht	Sordu	---a
Morgenzeit	Bilmeliyi	---b
Held	kim	---b
Betracht	çağlıyordu	---a
Lust	Dağlar	---d
Brust	Dağlar	---d
Sogleich	parola	---e
Österreich	Avusturya	---e
Rund	Bildiler	---a
Zart	Çimen	---f
Landesart	Benden	---f
Grund	Verdiler	---a
Fern	Çalımlı	---g ?
Gern	Kalmadı	---h ?
Gleich	Merhaba	---k
Östereich	Avusturya	---k

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, şairimiz sadece bir iki yerde kelime bulmakta zorlanmış; ancak diğer bütün dizelerde yer yer Almanca kelimelerin tam karşılıklarını da vererek şiirleri çevirmiştir ve bunda da bir hayli başarılıdır.

Son olarak çevirmenimizin şiir alanındaki hassasiyetini ve bunların Almandan yapılan çevirilerde ortaya çıkıp çıkmadığı konusunda bir hüküm vermemek için değerlendirmeyi okuyucularımıza, şairlerimize bırakmak istiyorum. Bazı yerlerde dörtlükler, bazılarında ise altılıklar ile sekizlik dizelerin sıralandığı şiir çevirilerinin, asıl kendi yazdığı şiirlerle karşılaştırılması yapıldığı zaman, çevirilerin şairimizi ne kadar yorduğu ve yukarıda ifade ettiği gibi bir ölçüde bıktırdığını da söylemek mümkündür:

“Yollar gurbet ellere / Sevdiği kulu Tanrı / Serper bir bir yollara / Dağı, ırmağı, kırı // Yan gelir evde tembel / Bilmez yazdan bahardan. / Ömrü mihnete bedel / Baş almaz kaygılardan // Dağda ırmak akarken / Tarla kuşları uçar. / Bunca güzellik varken / Söylenmez mi şarkılar? // Tanrım, ırmağın, dağın, Hepsi öyle güzel ki! / Seyredip mest olmanın, / Yeter bana sevinci.” (BHH, 4)

“Vadi ile, kır ile / Düştüm bu gurbet ele / Dolaştım adım adım / Dünya güzeli yâre / Bol bol selam yolladım. // Bahçemde gül, yasemin / Demet yaptım sepete. / Vurgunum ben senin, / Güzel gözlerin için / Selam koydum demete. // Layık olsa demetler, / Sevsem yar olsa da. / Sevda solar mı dilber? / Sevdayı gönül besler, / Çiçeklerim solsa da.” (BHH, 29);

“Tanrım, ırmağın, dağın,/Hepsi öyle güzel ki!/Seyredip mest olmanın,/ Yeter bana sevinci.” (BHH, 31)

“İlk ışıklar gitgide / Süzülürken vadide, / Ormanlardan ses gelir; Kuşlar uçun, vakittir. // Göğe atıp külâhı/Selamlarım sabahı, / Şarkım benzer bir kuşa / Ruhum başlar uçuşa.” (BHH, 46-47)

“Susar bütün insanların neşesi / Tabiatta dile gelir ağaçlar / Rüya görüyormuş gibi hışırdar / Ne hoş olur hatıraların sesi; / Kalbin kuytu köşelerinde saklı / Hatıralar gölünde tatlı tatlı / Yanan bağrımızın serinlemesi.” (BHH, 53)

“Seslenince çavuşkuşu, / Gün doğdu, sabah oldu. / Yükselince güneş ufka / Uyku baldan tatlı ruha.” (BHH, 54)